

Forord

Seksuelle krenkelser skjer også hos oss

Frikirken tar saker som omhandler ulike typer av seksuelt grenseoverskridende atferd på alvor, og har erfart nødvendigheten av å kunne tilby råd og hjelp når slike saker kommer opp i våre sammenhenger. Derfor er det utarbeidet prosedyrer basert på et kristent menneskesyn, hvor det er lagt vekt på å møte både den som er krenket og den som anklages, på en korrekt måte. FERØ, som står for Fagetisk råd i overgrepssaker, er opprettet av Frikirkens Synodestyre som har vedtatt prosedyrene. FERØ har kompetanse fra ulike felt og fagområder som er aktuelle i denne type saker. FERØ deltar i behandlingen av klager/bekymringer om seksuelle krenkelser, ved å gi råd, veiledning og støtte til tilsynsmann, menighet, eldsteråd og andre i saksbehandlingen.

Dette heftet presenterer først retningslinjene som skal følges i saker der seksuelt grenseoverskridende atferd skjer i menigheten eller innenfor andre rammer i Frikirken, som for eksempel på et misjonsfelt eller en skole. Deretter belyses FERØs rolle i slike saker, som rådgivende organ. Det er også med en huskeliste for hvordan man skal forholde seg til akutte situasjoner, som for eksempel betroelser om seksuelle overgrep på leir. Til slutt i heftet følger en ordliste.

Den Evangelisk Lutherske Frikirke v/ Synodeformann Jarle Skullerud

Innhold

Prosedyrer i saker med seksuelt grenseoverskridende atferd – Saker i menigheter

- Avdekking
- Avklaring av ansvar, hvem som skal behandle saken ○ Informasjonsinnhentings- og behandlingsfasen
- Vurderings- og vedtaksfasen
- Klagebehandling
- Oppfølgingsfasen
- Evaluering

Prosedyrer i saker med seksuelt grenseoverskridende atferd – Tilleggsskriv

- FEROs rolle – rådgivende organ
- Om habilitet ved behandling av saker
- Bisitters rolle
- Når barn er involvert i en sak
- Taushetsplikt – opplysningsplikt
- Om tilgivelse og gjenopprettelse
- Muligheten for å gå videre – tillit og straff

Huskeliste ved akuttsituasjoner

Ordliste

Prosedyrer i saker med seksuelt grenseoverskridende atferd

Saker i menigheter

Prosedyrene omhandler saker som er knyttet til en menighet. Reglene overføres og brukes tilsvarende dersom seksuelt grenseoverskridende atferd finner sted innenfor andre rammer i Frikirken enn en menighet, for eksempel på et misjonsfelt, en skole, eller ved *Frikirkens hovedkontor osv.*

Prosedyrene er bindende for FERO ved behandling av slike saker.

Også utenfor situasjoner knyttet til menigheter eller andre virksomheter innenfor Frikirken som nevnt ovenfor, kan FERO velge å gi råd ved seksuelt grenseoverskridende adferd, der dette berører menigheter eller medlemmer. Ved rådgivning i slike saker kan FERO anvende prosedyrene som veiledning så langt det anses hensiktsmessig.

(Endringene i kursiv er gjort av Synodestyrets AU 18.01.03 og godkjent av Synodestyret i møte 18.01.12.)

1 Avdekking

1.1 En person som blir gjort kjent med seksuelt grenseoverskridende atferd som er begått i tilknytning til menigheten, skal kontakte menighetens eldsteråd eller menighetens tilsynsmann. FERO kan hjelpe til med å formidle kontakt.

Når eldsterådet blir gjort kjent med anklager om seksuelt grenseoverskridende atferd, skal eldsterådet kontakte menighetens tilsynsmann.

1.2 Presbyteriestyret og tilsynsmannen er ansvarlig for at saken behandles etter vår kirkes ordninger.

1.3 Tilsynsmannen kontakter FERO og innhenter råd om den videre behandlingen av saken.

2 Avklaring av ansvar, hvem som skal behandle saken

2.1 Når det rettes anklager om seksuelt grenseoverskridende atferd i tilknytning til menigheten, avgjør presbyteriestyret om det skal oppnevnes et setteeldsteråd for å behandle saken. Presbyteriestyret innhenter råd fra FERO før avgjørelsen tas. Et setteeldsteråd består av eldste fra andre menigheter. Vanligvis oppnevnes eldste fra tre forskjellige menigheter til setteeldsterådet.

2.2 Det normale er at denne type saker ikke behandles av eldsterådet og menigheten selv. Unntak kan gjøres avhengig av hva slags type anklage det dreier seg om.

I saker der det rettes anklage mot et medlem av eldsterådet, skal et setteeldsteråd oppnevnes.

2.3 Det avklares om saken skal politianmeldes. Hvis saken politianmeldes skal Frikirkens organer ikke forta samtaler med de berørte parter uten etter konferanse med politiet. Politiet kan bruke lang tid på å behandle denne type saker. Ansvarlige organ har et ansvar for å hindre at det skjer flere krenkelser. Dersom politiets arbeid med saken trekker ut, innhentes råd fra politiet om hvordan flere krenkelser kan hindres.

2.4 For å få et godt nok beslutningsgrunnlag til å vurdere hvem som skal ha ansvaret for den videre behandlingen av saken, kan det være nødvendig at tilsynsmannen innhenter opplysninger gjennom samtaler med de som har reist saken, menighetens eldsteråd og andre det er nødvendig å snakke med. Det kan i denne fasen også være nødvendig å samtale med krenkede og i unntakstilfeller anklagede.

- Ved slike samtaler skal FERØ normalt være representert.
- I samtalene må det sies tydelig fra om hva formålet og hensikten med samtalene er.
- I møte med krenkede eller anklagede er det særskilt viktig å være tydelig på hvilken fase saken er i, hva som skjer videre i saken og hvem som er krenkedes eller anklagedes kontaktperson.
- Normalt skal ikke anklagede kontaktes før etter at man har samtalt med krenkede, eller fått en skriftlig redegjørelse om hva anklagene gjelder, og ansvarlig organ har vurdert sakens karakter.

2.5 Ved alle møter og samtaler skal det føres referat. Referatet skal underskrives av referenten og de involverte partene ved møtets slutt.

2.6 Det er det organ som er ansvarlig for behandlingen av saken som også har ansvar for å vurdere hvilken informasjon som skal gis til media og andre, se også punkt 6.3. Det bør pekes ut en person som har ansvar for eventuell mediehåndtering i saken.

2.7 FERØ gir fortløpende informasjon til synodens formann og nestformann.

3 Informasjonsinnhentings- og behandlingsfasen.

3.1 Når det rettes anklager mot ansatte, ordinerte eller andre i frivillig tjeneste, skal den anklagede permitteres fra tjenesten inntil grunnlaget for anklagene er tilstrekkelig belyst. Det må i hvert enkelt tilfelle vurderes hvilke begrensinger som skal settes for den enkeltes tjeneste. En anklaget skal ikke forkynne, lede gudstjenester eller andre samlinger, eller ha sjelesørgeriske oppgaver så lenge saken er under behandling. Disse problemstillingene drøftes med FERØ og Frikirkens personalrådgiver. Presbyteriestyret og tilsynsmannen er ansvarlig for at dette blir gjennomført.

3.2 Presbyteriestyret og tilsynsmannen skal gjøre det arbeidet som er nødvendig for å avgjøre om menighetens eget eldsteråd eller et setteeldsteråd skal behandle saken. Når dette er avklart skal presbyteriestyret ikke lenger være direkte involvert i behandlingen av saken, verken som sjelesørger, rådgiver eller beslutningstaker.

3.3 Med en gang det er avklart om det er menighetens eget eldsteråd eller et setteeldsteråd som skal behandle saken, setter dette eldsterådet i gang med arbeidet. De skal ha samtaler med krenkede og anklagede og andre involverte i saken. Det skal føres referat som underskrives fra disse samtalene. Krenkede bes selv om å skrive sin historie. Dersom andre

skriver ned/refererer krenkedes historie er det viktig at krenkede skriver under på denne. I samtalene skal det gis informasjon om saksgang og hvem som kan få innsyn i forklaringene. I disse samtalene skal det alltid være to tilstede, minst en av dem fra det eldsterådet som behandler saken og helst en fra FERØ. Alle man er i møte med skal gjøres oppmerksom på muligheten til å ha med seg en bisitter.

3.4 Det eldsterådet/setteeldsterådet som behandler saken gjør følgende:

- Skaffer seg en oversikt over saken ved å ha samtaler med krenkede og/eller de som har meldt saken, anklagede og andre det er naturlig å snakke med.
- Det må så snart som mulig avgjøres hvilke rammer som skal settes rundt anklagedes tjenestemens saken behandles. Se også punkt 3.1.

3.4.1 I møte med krenkede skal denne umiddelbart få beskjed om hvem som er hans/hennes kontaktperson. Det skal også gis informasjon om hvordan saken vil bli behandlet videre:

- Tidsaspektet i saken
- Hvilke organer som behandler saken
- Hvem som blir informert
- Hva anklagede eventuelt erkjenner.
- Hvilke konsekvenser krenkelsene får for anklagede.

Krenkede og dennes familie skal også få tilbud om hjelp av sjelesørgerisk karakter. Se for øvrig punkt 6.1.

3.4.2 I møte med anklagede skal denne bli gjort kjent med anklagene som er rettet mot ham/henne. Anklagede gis anledning til å gi sin forklaring. I tillegg gis følgende informasjon:

- Hvilke rammer som er satt rundt anklagedes tjenestemens saken behandles.
- Tidsaspektet i saken.
- Hvilke organer som behandler saken.
- Hvem som blir informert.
- Hvem som er anklagedes kontaktperson.

Anklagede og dennes familie skal også gis informasjon om muligheter til å få hjelp av sjelesørgerisk karakter. Se for øvrig punkt 6.2.

3.5. Tilsynsmannen og presbyteriestyret skal holdes informert om utviklingen og de avgjørelsene som treffes i saken.

4 Vurderings- og vedtaksfasen

4.1. Det er det eldsterådet som behandler saken som er ansvarlig for å håndtere informasjonen, foreta vurderinger og fatte vedtak. Det skal innhentes råd fra FERØ før vedtak fattes.

4.2. Når et setteeldsteråd behandler saken, er det naturlig å samtale med menighetens eldsteråd før vedtak fattes. Det er viktig at det lokale eldsterådet er innforstått med hvilke tiltak som vurderes og kan komme med synspunkter på disse. Inhabile medlemmer av det lokale eldsterådet skal ikke delta i slike samtaler.

4.3. Dersom behandlende eldsteråd fatter et vedtak som innebærer at en ansatt som er anklaget må slutte i jobben, eller at det settes begrensinger i anklagedes arbeidsbeskrivelse, må alle arbeidsrettslige sider ved vedtaket avklares på forhånd. Det kan søkes råd hos personalrådgiver. Alle vedtak må være i samsvar med norsk lov og reglene i arbeidslivet.

4.4 Dersom det er aktuelt å frata en person ordinasjonsrettighetene, er det presbyteriestyret som har myndighet til det. Presbyteriestyret vurderer spørsmålet på grunnlag av den informasjonen det får fra eldsterådet som behandler saken. Før presbyteriestyret kan vedta å frata en person ordinasjonsrettighetene skal synodestyret gi sitt samtykke. Dersom det fattes vedtak om å frata en person ordinasjonsrettighetene, er det presbyteriestyret som informerer anklagede om vedtaket.

5 Klagebehandling

5.1. De vedtak i en sak som fattes av det eldsterådet som behandler saken kan ankes. Krenkede, anklagede og eventuelt det lokale eldsterådet har klagerett.

5.2. Presbyteriestyret er ankeinstans i disse sakene.

5.3. Vedtak om tap av ordinasjonsrettigheter kan ikke ankes. Se punkt 4.4.

5.4. Anker må leveres skriftlig til den instansen som fattet vedtaket og senest innen to måneder etter at man er gjort kjent med det vedtaket.

5.5. Ved anker skal presbyteriestyret motta alle dokumenter i saken. Det vil si referater fra samtaler, vurderingene og rådene til FERO og alle vedtak som er fattet i saken.

5.6. Presbyteriestyret skal vurdere hvorvidt vedtaket er i samsvar med Frikirkens ordninger.

5.7. I de tilfellene styret mener det skriftlige materialet ikke gir tilstrekkelig grunnlag til å vurdere sakens faktiske innhold, skal saken returneres til eldsterådet som behandler saken for ytterligere behandling og ny vurdering.

5.8. Dersom styret finner at materialet gir tilstrekkelig grunnlag til å vurdere saken, skal den enten stadfeste det vedtaket som er truffet eller treffe nytt vedtak i saken.

6 Oppfølgingsfasen

6.1 Krenkede:

Det normale er at en i eldsterådet som behandler saken er krenkedes kontaktperson i kirkesamfunnet. Krenkedes kontaktperson skal komme fra eldsterådet dersom anklagedes kontaktperson gjør det. Kontaktpersonen har jevnlig kontakt med krenkede, og gir informasjon om:

- tidsaspektet i saken.
- hvilke organer som behandler saken.
- hvem som blir informert.
- hva anklagede erkjenner.
- hvilke konsekvenser krenkelsene får for anklagede.

Kontaktpersonen ser også til at krenkede får tilbud om nødvendig hjelp og tilbud som terapi, sjelesorg eller andre aktuelle støttetiltak. Det skal også gis informasjon om hva kirkesamfunnet eventuelt dekker av kostnader ved denne type hjelp. Se også punkt 3.4.1.

6.2. Anklagede:

Det normale er at en i eldsterådet som behandler saken er anklagedes kontaktperson i kirkesamfunnet. Kontaktpersonen har jevnlig kontakt med anklagede, og gir informasjon om:

- tidsaspektet i saken.
- hvilke organer som behandler saken.
- hvem som blir informert.
- hvilke konsekvenser krenkelsene får for anklagede.

Kontaktpersonen ser også til at anklagede blir gjort kjent med hvor anklagede kan få nødvendig hjelp og tilbud som terapi, sjelesorg eller andre aktuelle støttetiltak. Det skal også gis informasjon om hva kirkesamfunnet eventuelt dekker av kostnader ved denne type hjelp.

Se også punkt 3.4.2.

6.3. Informasjon til menigheten:

6.3.1 Det er det eldsterådet som behandler saken som skal gi menigheten nødvendig informasjon mens saken er under behandling. Eldsterådet skal innhente råd fra FERØ om hvem det skal gis informasjon til og hva som skal sies. Det er naturlig at FERØ er representert i de møtene der informasjon gis.

6.3.2 Det kan være tilfeller der det er nødvendig å gi informasjon til menigheten som helhet eller noen i menigheten før det er avklart hvilket eldsteråd som skal behandle saken. Da har presbyteriestyret i samarbeid med FERØ ansvaret for at informasjon blir gitt.

6.4 Når vedtak er fattet og inntil ankefristen er gått ut, følges vedtaket opp av det eldsterådet som fattet vedtaket. Dersom saken ankes har det eldsterådet som behandler saken ansvaret for oppfølgingen av saken inntil ankeprosedyren er ferdig og endelig vedtak fattet.

6.5 Deretter er det presbyteriestyret som har ansvaret for å se til at vedtak blir fulgt opp. Presbyteriestyret gjør dette i samarbeid med FERØ.

7 Evaluering

7.1 Innen ett år etter at en sak er ferdigbehandlet, skal den krenkede gis mulighet til en evalueringssamtale med FERO. Denne samtalen skal inneholde følgende punkter:

- Hvordan den krenkede har opplevd kirkesamfunnets måte å håndtere saken på.
- Om det er noe han/hun ønsker kirkesamfunnet skulle gjort annerledes.
- I hvilken grad han/hun har opplevd seg ivaretatt.
- Andre kommentarer han/hun ønsker å komme med.

7.2 Innen et år etter at en sak er ferdigbehandlet, skal også anklagede gis mulighet til en evalueringssamtale med FERO. Denne samtalen skal inneholde følgende punkter:

- Hvordan anklagede har opplevd kirkesamfunnets måte å håndtere saken på. N
- Om det er noe han/hun ønsker kirkesamfunnet skulle gjort annerledes.
- I hvilken grad han/hun har opplevd seg ivaretatt.
- Andre kommentarer han/hun ønsker å komme med.

7.3 Etter at vedtak er fattet og saken formelt er avsluttet har det eldsterådet som har behandlet saken, FERO og presbyteriestyret et evalueringsmøte. Her evalueres arbeidet som er gjort, blant annet arbeids- og ansvarsfordelingen mellom de ulike instansene. Presbyteriestyret innkaller til og leder evalueringsmøtet.

7.4 Dersom et setteeldsteråd har behandlet saken, vil det også være naturlig å evaluere saken sammen med eldsterådet i den menigheten der saken har funnet sted. Det er viktig å lytte til hvordan den lokale menigheten har opplevd saken og behandlingen av den.

Prosedyrer i saker med seksuelt grenseoverskridende atferd

Tilleggsskriv

1. FEROs rolle - rådgivende organ.

Det er tre aktører som i hovedsak er involvert ved behandlingen av saker om seksuelt grenseoverskridende atferd i menigheter/kirkesamfunn

- menighetenseldsteråd/setteeldsteråd
- tilsynsman/presbyteriestyret

- Fagetisk råd i saker om seksuelleovergrep

Ved behandlingen av sakene er det viktig å være klar over hvem som kan treffe beslutninger og har ansvaret for saken.

Beslutningsmyndighet - behandlende eldsteråd og tilsynsman/presbyteriestyret

Tilsynsmannen i presbyteriet skal informeres (når det oppstår) i slike saker. Det er presbyteriestyret som avgjør om det skal oppnevnes et setteeldsteråd for videre behandling av saken. Når det er avgjort hvilket eldsteråd som skal behandle en sak, har tilsynsmannen ingen rolle i saken før det eventuelt foreligger en anke.

Det er behandlende eldsteråd - uansett om dette er menighetens eldsteråd eller et setteeldsteråd - som har beslutningsmyndighet i saken. Dette gjelder både i forhold til saksgang - det vil si hvordan saken behandles, hvem som innkalles til samtaler og lignende - og i forhold til avgjørelser i saken - det vil si om noen skal suspenderes, tas ut av tjeneste, sies opp og lignende.

Dersom det er oppnevnt et setteeldsteråd er det dette eldsterådet som har avgjørelsesmyndighet i saken. Menighetens eldsteråd kan ikke overprøve eller endre setteeldsterådets saksbehandling eller avgjørelser.

Vedtak om tilbakekalling av ordinasjonsretten besluttet av presbyteriestyret.

Rådgivende myndighet - FERØ

FERØ involveres i saken som rådgivere med spesiell ekspertise på denne typen saker. De skal bistå menigheten i behandlingen, både ved deltakelse i samtaler med videre og ved rådgivning når det gjelder saksgang og avgjørelser, men skal ikke diktere saksgang eller treffe avgjørelser. Det er likevel viktig at menighetene og tilsynsmannen lytter til FERØ og tar den ekspertise de har i denne typer saker på alvor. Medlemmene i FERØ er oppnevnt av synodestyret, og skal være personer som har spesiell kompetanse til å behandle denne typen saker i en menighet. FERØs råd er derfor ikke som alle andres råd i saken, men er en rådgivning som skal tillegges særlig vekt ved eldsterådets vurdering av saken.

2. Om habilitet ved behandling av saker

At en person er "inhabil" eller "ugild" innebærer at det foreligger omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet. Hvis slike forhold foreligger, skal vedkommende ikke delta i behandlingen og i avgjørelsen av den konkrete saken. "Habil" vil si at vedkommende ikke er i en slik situasjon.

Det er flere hensyn som taler for at den som har et nært slektskap eller vennskap til noen av partene, ikke bør behandle eller avgjøre vedkommende sak: For det første kan det være fare for at vedkommende vil opptre partisk. For det andre er det av stor betydning at folk har tillit til at den som avgjør slike typer saker ikke opptre partisk. Og for det tredje tjener habilitetsreglene til å beskytte de som treffer avgjørelser mot utilbørlig press utenfra.

I lovverket finner vi viktige bestemmelser om inhabilitet i forvaltningsloven § 6 og domstolloven § 106. Ingen av disse bestemmelsene er direkte gjeldende for Frikirkens behandling av saker, men de sier noe om hvordan vi bør tenke når vi skal vurdere om noen er inhabile til å være med å behandle en sak etter disse retningslinjene. Ifølge bestemmelsene vil nære familiemedlemmer være inhabile, det vil si foreldre, barn, søsken, ektefeller eller tidligere ektefeller, verger, svogere og svigerinner. Videre sier bestemmelsen at inhabilitet foreligger når det er særegne forhold som kan være med å svekke tilliten til den som skal avgjøre saken.

I våre retningslinjer har vi bestemt at eldsterådet i en menighet hvor en slik sak kommer opp normalt ikke skal behandle saken, men at det skal oppnevnes et setteeldsteråd. At eldsterådet normalt anses som ikke å være habile til å behandle denne typen saker, er ikke en mistillit til eldsterådets dømmekraft eller evne til å behandle vanskelige saker i menigheten. Det er heller ikke fordi eldsterådet nødvendigvis ikke er nøytrale, men at det kan oppstå utrygghet på om saken blir behandlet nøytralt. Det handler om at alle parter i saken skal kjenne seg trygge på at det ikke blir tatt utenforliggende hensyn.

Relasjonene mellom medlemmer i en menighet er ofte sterke - og fremstår gjerne enda sterkere utad. Det handler ikke bare om en "forening" man er knyttet til og møtes i - det handler om å dele tro, vennskap, tjeneste sammen mot samme mål og så videre. Derfor kan det være vanskelig for parter i en sak å være sikker på at eldsterådet ved vurderingen av en sak mot en som er med i menigheten vil være nøytrale i sin vurdering. Særlig gjelder dette når densomerutsattforkrenkendeatferdmerperiferiforholdtilmenigheten. Da er det gjerne vanskelig for de som er utenfor å stole på nøytraliteten til de som behandler saken. For å unngå vanskelige vurderinger omkring inhabilitet, har vi en hovedregel som sier at eldsterådet er inhabile og det skal oppnevnes et setteeldsteråd i disse sakene.

Når det skal oppnevnes et setteeldsteråd må det også vurderes om det kan foreligge inhabilitetsgrunner. Slektskap mellom de som skal behandle saken og parter i saken vil alltid være en grunn til inhabilitet. Men det må også vurderes om det foreligger nært vennskap og fellesskap. Dersom den som anklages er ansatt i Frikirken kan det være vanskelig for andre ansatte å være med å behandle saken, fordi kollegafellesskapet og et ønske om å beskytte sine egne - også på tvers av menigheter - oppfattes som sterkt av utenforstående.

3. Bisitters rolle

Den som er part i en sak har rett til å ha med seg en bisitter ved alle samtaler som gjennomføres. En bisitter er en person som skal være til personlig støtte for parten i saken.

Hvem kan være bisitter.

Bisitteren velges av partene selv.

Bisitter skal ikke ha egeninteresser i saken, og skal ikke være en person som er eller kan tenkes å få ansvar for saksbehandlingen i saken.

Vi vil oppfordre de som er medlemmer av eldsterådet i menigheten til ikke å stille som bisitter for noen av partene i denne typen saker. Dette fordi en bisitter utad har tatt stilling til saken til fordel for den han/hun er bisitter for.

Hvilken rolle har bisitteren i saken

En bisitter skal ikke føre saken for parten, men skal være en støtteperson i samtale. Det betyr at bisitter i forhold til parten skal være i lytterposisjon, gi medmenneskelig støtte og gi hjelp til å tolke og bearbeide det som blir formidlet i møter. Bisitter skal gi støtte til den som er part i saken slik at vedkommende får uttrykt det som er hans eller hennes forklaring. Bisitter kan også være en støtteperson for parten i skriftlig kommunikasjon, men skal ikke selv ta aktivt del i saksbehandlingen ved egne samtaler, innsendelse av skriftlige dokumenter, osv.

4. Når barn er involvert i en sak

I saker om seksuelt grenseoverskridende atferd kan også barn være involvert, både som krenket og krenker. Dette reiser noen særlige problemstillinger i saksbehandlingen.

For det første er det viktig å understreke at betroelser fra barn må tas på alvor, selv om de kan virke usannsynlige. Barn har andre måter å uttrykke seg på, og det er viktig å ikke avvise disse uttrykkene uten å undersøke dem nærmere. Det kan være nyttig å ta kontakt med statens barnehus ([link - nettside](#)) eller barneverntjenesten i kommunen for råd og veiledning. Dette kan gjøres anonymt.

Er barnet under 16 år, skal barnets foresatte som en hovedregel informeres så snart som mulig, forutsatt at det ikke er grunn til å tro at de nærmeste foresatte er involvert i krenkelsen. Ungdom mellom 16 og 18 år må få uttale seg før foresatte blir kontaktet. Det skal sterke grunner til før foresatte blir kontaktet mot ungdommens vilje. En må i slike tilfeller bruke tid på å motivere ungdommen til å samtykke. Barnet og de foresatte skal så snart som mulig få beskjed om hvem som er deres kontaktperson, og få relevant informasjon om saksgang, samt hvilke støttetilbud som finnes. Dersom de foresatte og barn over 16 år samtykker, kan helsesøster eller barneverntjenesten kontaktes for hjelp til videre oppfølging.

Det er viktig å huske på at en i flere tilfeller har plikt til å melde fra til barneverntjenesten eller politiet, for eksempel dersom det er fare for at barnet blir utsatt for nye overgrep. Mer informasjon om dette finnes i dokumentet om taushetsplikt.

Det er i utgangspunktet barnets foresatte som skal avgjøre en eventuell politianmeldelse på barnets vegne, hvis saken ikke er gitt videre til barnevernet. Kirkesamfunnet kan også anmelde saken hvis mistenkte er/var ansatt eller er/var engasjert i frivillig arbeid mens krenkelsen ble begått.

5. Taushetsplikt – opplysningsplikt

Taushetsplikt – forskjellige grunnlag

Det finnes flere forskjellige typer taushetsplikt. Det viktigste skillet går mellom lovbestemt taushetsplikt og andre typer moralske eller avtalebaserte former for taushetsplikt. Det finnes også unntakssituasjoner hvor man bør eller skal viderebringe ellers taushetsbelagte opplysninger.

Prester, forstandere i registrerte trossamfunn, helsepersonell og flere andre yrkesgrupper har en ekstra streng taushetsplikt. I straffelovens § 144 står det at dersom disse eller disses betjenter eller hjelpere “rettsstridig åpenbarer hemmeligheter som er dem eller deres foresatte betrodd i stillings medfør” kan straffes. I vår sammenheng kalles dette ofte «kallsmessig taushetsplikt», og er særlig aktuelt for pastorer, eldste, innsatte sjelesørgere, eller kontoransatte som gjennom sitt arbeid får kjennskap til «betrodde hemmeligheter». Personer som har kallsmessig taushetsplikt, kan bare gå videre med opplysningene etter samtykke, eller hvis de har opplysningsplikt eller avvergingsplikt etter loven.

Frikirken har egne regler for taushetsplikt for ansatte og andre med verv og tjenester. I flere tjenester må det underskrives taushetserklæringer. Moralsk vil personer som gjennom sin tjeneste får kjennskap til personlige forhold eller andre hemmeligheter, ha en plikt til ikke å fortelle det videre. Frikirkens egne regler for taushetsplikt er ikke lovpålagte. Det er derfor ikke forbundet med straffeansvar å bryte denne taushetsplikten. Brudd på denne taushetsplikten kan likevel medføre reaksjoner fra kirkesamfunnet.

Unntak fra taushetsplikten

Både for moralsk taushetsplikt og lovbestemt taushetsplikt finnes det flere tilfeller der man har adgang til eller plikt til å bringe opplysningene videre. Det er ikke brudd på taushetsplikten å videreformidle opplysningene i disse tilfellene.

For alle typer taushetsplikt er det et fellestrekk at samtykke/tillatelse fra den eller de som har krav på taushet fritar for taushetsplikt. Det er derfor viktig å vurdere hvem som har krav på taushet, og hvor langt samtykket til å dele informasjonen strekker seg. Det kan være lurt å få samtykket skriftlig.

Noen ganger har man plikt til å bringe videre informasjon som i utgangspunktet er taushetsbelagt.

Den viktigste bestemmelsen her er straffelovens § 139, som gir alle en plikt til å kontakte 12

politiet eller forsøke å avverge visse typer alvorlige straffbare handlinger, hvis man holder det mest sannsynlig at det i fremtiden vil bli begått eller pågår en slik forbrytelse.

Eksempler på forbrytelser som det er plikt til å melde fra om eller avverge på annen måte er seksuallovbrudd mot barn, vold i nære relasjoner, andre alvorlige voldsforbrytelser, voldtekt, incest, og misbruk av stilling, avhengighetsforhold eller tillitsforhold. En nøyaktig oversikt finnes i straffelovens § 139 på www.lovdatab.no

Offentlig ansatte, organisasjoner og private som utfører oppgaver på vegne av det offentlige, og flere forskjellige yrkesgrupper har meldeplikt til barneverntjenesten i medhold av barnevernloven § 6-4. De som har meldeplikt etter denne paragrafen har plikt til å ta kontakt med barnevernet hvis de har grunn til å tro at et barn blir utsatt for mishandling eller alvorlig omsorgssvikt i hjemmet, eller når barnet viser vedvarende alvorlige atferdsvansker.

I straffeloven § 172 er det gitt regler om opplysningsplikt for å hindre at uskyldige blir dømt. I straffeloven § 387 er det regler for plikt til å hjelpe folk som er i overhengende livsfare. Hvis vilkårene i loven er oppfylt, har man plikt til å hjelpe uavhengig av taushetsplikt.

Brudd på taushetsplikt og andre lovbestemmelser

Brudd på lovbestemt taushetsplikt kan medføre straff etter straffeloven.

Brudd på kirkesamfunnets regler om taushetsplikt, eller moralsk taushetsplikt, kan medføre ulike reaksjoner fra kirkesamfunnet.

Straffelovens bestemmelser om ærekrenkelse kan også bli aktuelt. Straffeloven § 246 – 249 angir hva som regnes som ærekrenkelse, hvordan det straffes, og en del eksempler på når man ikke skal straffes for ærekrenkelse. Ærekrenkelse defineres som: «forbrytelse som består i å krenke en annens æresfølelse, eller opptre på en måte som er egnet til å skade en annens gode navn og rykte eller til å utsette ham for hat, ringeakt eller tap av den for hans stilling eller næring fornødne tillit.” 1

Det finnes imidlertid viktige unntaksregler, som kan være aktuelle i behandlingen av disse sakene:

“Som hovedregel kommer straff ikke til anvendelse dersom det føres sannhetsbevis for beskyldningen. Dette gjelder likevel ikke hvis beskyldningen er fremsatt uten aktverdig grunn eller dersom den ellers er utilbørlig pga. formen eller måten den er fremsatt på. Straff kommer ikke til anvendelse på den som har vært pliktig eller nødsaget til å uttale seg eller som har uttalt seg til berettiget varetakelse av eget eller andres tarv, forutsatt at han har vist tilbørlig aktsomhet.” 2

Det vil si at i behandlingen av saker om seksuelt grenseoverskridende atferd, vil vi ha mulighet til å på en tilbørlig måte gjennomføre vår saksbehandling uten at lovens bestemmelse om ærekrenkelse kommer til anvendelse.

6. Om tilgivelse og gjenopprettelse Alle mennesker har mulighet for å omvende seg og få tilgivelse.

En grunnleggende forståelse av det kristne menneskesyn, er at alle mennesker skal møtes med kjærlig omsorg. Det gjelder særlig de som har vært utsatt for krenkelser.

Krenkende handlinger må beskrives som synd og skyld. Å krenke et annet menneske er dypt tragisk og vekker ulike reaksjonsmønstre. Den eller de som er såret, vil ofte føle skam og gjemme seg bak fortielse. Krenkeren kan unnskyldes og manipulere. Alder, grad av modenhet, kjønn, bakgrunn, hvor lenge det er siden krenkelsen skjedde, gudsbildet og selvbildet kan prege holdningene. Styrkeforholdet mellom partene vil ofte være ujevnt, og som oftest er anklagede den sterke part. Dette vil påvirke holdningene til de involverte og andre både under og i etterkant av saken.

Vår kristne tro med sentrum i Guds frelseshandling gjennom Jesus Kristus, viser oss en vei der nåden og sannheten møtes. Sannheten avslører og nåden reiser opp.

Generelt

Vi er mennesker med vår seksualitet. Den er gudgitt og god. Når vi tar for oss det grenseoverskridende og krenkende ved seksualiteten, er det fordi få handlinger er verre å bli utsatt for enn når våre fysiske grenser blir trådt over og seksuelle krenkelser begås. Ingen av oss lever "slik det var tenkt." Ingen lever i en sex-fri sone.

Når vi blir kjent med seksuelle krenkelser skal vi også være bevisst egen seksualitet og egne holdninger. Faren er tosidig: Å demonisere og sykeliggjøre eller ufarliggjøre og bagatellisere. Vi anbefaler alle som er tillitspersoner å reflektere over sitt eget liv i forhold til seksualiteten.

Hvem er skyldig?

I en sak blir det alltid spørsmål om "hvem har skylda?" Det er krenkeren og ingen andre som har skyld i handlingene. Krenkeren må bære det hele og fulle ansvar for det som har skjedd. Ofte vil den krenkede kjenne på skam og føle seg medskyldig. I veiledning må den krenkede hjelpes til verdighet, helhet og rett plassering av skyld.

Guds ord sier at ALLE har syndet (Rom 3:23), men hver og en skal svare for seg selv. Den kollektive skyld overskygger ikke den individuelle synd.

Gud vil at den skyldige skal erkjenne sin synd. Det er ved å bli konfrontert med sine handlinger at mennesker blir hjulpet. Ved slike konfrontasjoner skal en være direkte og tydelig.

Målet er at det blir erkjennelse der mennesket møter Gud (Salme 51). I møte med Guds hellighet blir synd avslørt så ødeleggende som den virkelig er. Syndserkjennelsen er en dypt åndelig erfaring og er avgjørende for veien videre.

Det er trist at mange som har krenket mennesker ikke åpner seg for denne dype erkjennelsen. Unnskyldninger er et tegn på manglende erkjennelse.

I vårt samfunn har ikke kirken straffeansvar. Rettssamfunnet stiller mennesker til ansvar og utmåler straff. Kirken har likevel et selvstendig ansvar for å vurdere reaksjoner og ha egne prosedyrer for saksbehandling. Om det ikke blir anmeldt eller behandlet av noen offentlig instans, så har kirken et ansvar for å beskytte og ivareta den krenkede og menighetsfellesskapet. Derfor vil det noen ganger være nødvendig med reaksjoner overfor anklagede.

Hvem kan tilgi?

Det er bare Gud som kan tilgi mennesker synd. Vi har krenket han i tanker, ord og gjerninger og er i desperat behov for tilgivelse. Tilgivelse er en handling som fra Guds side utsletter syndene og rensar fra all urettferdighet (Joh 1:9). Derfor trenger vi alle Guds tilgivelse. Ingen gave er større en syndstilgivelsen gave. Den er helt ufortjent.

I "Vår Far" lærer Jesus oss å be: "Tilgi oss vår skyld, slik vi også tilgir våre skyldnere." Når syndstilgivelsen er blitt vår, kan ikke vi holde den tilbake for noen. Når det ofte argumenteres med at "Det går ikke an å tilgi det jeg er blitt utsatt for!" er det fordi tilgivelsen blir sett på som en løsning for krenkeren. Det er ikke en lettveint vei for å slette spor, men tilgivelsen er en viljeshandling som setter mennesker fri.

Å tilgi er ikke å ta lett på det som har skjedd. Når den krenkede tilgir, er det å overlate hevnen og straffen til Gud. Gud er på den krenkedes side og hjelper alle hjelpeløse mennesker.

Hva er det som skjer når den krenkede tilgir? Når den krenkede tilgir, får ikke bitterhet og hat plass. Den kan også løse mennesker fra en ødeleggende offerrolle. Å tilgi er å la Gud overta saken!

Må den krenkede gi tilgivelsen i møte med krenkeren? Nei, det er ofte både vanskelig og uten hensikt. Det er heller ikke alltid mulig. I møte med krenkeren kan den krenkede møte en situasjon som blir for vanskelig å håndtere følelsesmessig, og det kan oppleves som en ny krenkelse.

Når får krenkeren Guds tilgivelse? Det er gjennom erkjennelse og bekjennelse, og ikke ved at krenkede tilgir. For krenkeren er dette er ofte en lang vei å gå. Det trengs mye sjelsesørgisk innsikt for å hjelpe krenkeren til å komme til en erkjennelse.

Er det mulig med gjenopprettelse?

Evangeliet er godt nytt for mennesker. (Luk 4:16flg). Det gir mennesker håp for sin fremtid. Ingen har vært så langt nede at Guds kjærlighet ikke omfavner og løfter mennesker opp igjen. Det som ser helt håpløst ut, er mulig for Gud. Vi bærer alle syndens merker og menneskets svakhet med oss. De som har vært utsatt for krenkelser av mennesker i tillitsposisjoner, har fått et dypt sår i hele sin personlighet. Likevel finnes det en vei til gjenopprettelse. Jesus har et åndelig livsprogram for alle som vil følge han. I vennskap med Jesus og i følge med hans folk, skaper han noe nytt. Livsforvandlingen skjer. Selv om minner ikke viskes bort, så helbreder han minnet og setter mennesker fri fra sin fortid. Erfaringen viser at krenkede mennesker trenger hjelp av andre mennesker.

7. Muligheten for å gå videre – tillit og straff

Hovedprinsipp:

Tillit blir gitt, og kan ikke kreves og er vanskelig å få etter en krenkelse.

1. Konsekvenser for hele menigheten og det lokale miljøet

Når en sak blir offentlig kjent, vil dette prege menigheten og ofte lokalmiljøet. Måten saken blir behandla og alvorsgraden, vil være viktig for veien videre. Prosedyrene må følges og følges opp.

2. Ulike oppfatninger av alvorlighetsgrad og konsekvenser må en regne med

Det vil alltid være ulike oppfatninger av saken. Noen vil mene reaksjonene er for strenge, andre vil mene at det er for lite handling.

3. Tydelig og åpen kommunikasjon er avgjørende

Kommunikasjon er nøkkelen for veien framover. Hvor mye som skal bli sagt offentlig må skje ut fra hensynet til den krenkede og eventuelt taushetsplikten. Dersom noe skal kommuniseres ut, har begge parter krav på å bli kjent med innholdet.

4. Erkjent eller skjult, omvendelse eller bortforklaring.

Spørsmålet om veien videre handler om krenkelsen er erkjent eller forsøkt bortforklart. Når mennesker er krenket, er det umulig å leve videre som om ingenting har hendt. Det er bedre å ta et oppgjør med krenker og gjøre det som Jesus anbefaler i Matt 18,15-18

5. Se at grep blir gjort for å endre liv

Når en ser at et menneske handler ut fra veiledning og vilje til å endre liv, skapes det en mulighet til gjenoppbyggelse.

6. Den asymmetriske relasjonen får også følger for hvordan vi behandler saken.

Når krenkeren viser vilje til endring, betyr det likevel ikke en automatisk gjeninnsettelse i tjeneste og oppgaver.

7. Sannhet og nåde

Hvor strenge eller milde må vi være? I møte med mennesker møter vi ulike holdninger til det som har skjedd. Ut fra Bibelen behandles ikke mennesker først og fremst ut fra de de har gjort, men om der er vilje til å erkjenne og bekjenne sin synd.

Huskeliste ved akuttsituasjoner

I saker om seksuelt grenseoverskridende atferd

Dette dokumentet er en huskeliste når det oppstår akutte situasjoner, for eksempel betroelser om seksuelle overgrep på leir. De er kun et supplement til retningslinjene. Det er retningslinjene som er bestemmende for hvordan saken skal håndteres.

Huskelisten er veiledende og man må vurdere i det enkelte tilfelle hva som er hensiktsmessig å gjøre.

- Snakk med krenkede og lytt til krenkedes fortelling. Unngå ledende spørsmål. Ikke lov hemmeligholdelse dersom situasjonen krever at du melder fra, for eksempel dersom krenkelsen gjelder barn. (Se dokument om taushetsplikt). Noter ned opplysningene ved første anledning.
- Ikke snakk med anklagede uten at fare for bevisforspillelse er vurdert.
- Varsle aktuelle ledere. Avklar hvem som gjør hva.
- Kontakt tilsynsmannen.
- Vurder behov for fysisk bevissikring. Bring krenkede til legevakt, voldtektsmottak, sykehus eller ta kontakt med politiet for bevissikring. Dersom krenkelsen nettopp skal ha skjedd, sørg for at den krenkede ikke bytter klær eller dusjer.
- Sikre at ikke nye overgrep skjer
- Kontakt eventuelt foresatte, barneverntjenesten, politiet.
- Lag plan for ivaretagelse av krenkede, krenkedes familie, mistenkte, ledere og andre deltakere i den akutte fasen.
- Lag plan for hva, hvem og hvordan informasjon skal gis i den akutte fasen.

Ordliste:

Seksuelt grenseoverskridende adferd –

Handlinger som bryter med de grenser som en person har for å beskytte sin egen integritet. Det kan dreie seg om uønskede seksuelle tilnærmelser, oppfordringer om seksuelle tjenester, verbal eller kroppslig atferd av seksuell natur som oppleves ydmykende og/eller invaderende. Seksuelt grenseoverskridende atferd ligger opp mot straffelovens bestemmelser i kap. 19, men er ikke nødvendigvis belagt med straff.

Seksuelle overgrep –

Ufrivillige seksuelle handlinger eller ytringer som en person med høyere alder og/eller mer makt gjør mot en som ikke forstår handlingen og ikke har nok kunnskap eller erfaring til å komme seg ut av det.

Anklagede –

Den personen som det hevdes at har begått en krenkelse mot en annen. Begrepet anklagede benyttes fram til det er endelig avklart om det har skjedd en grenseoverskridende atferd.

Krenker –

Den person som har begått en krenkelse mot en annen. Begrepet krenker benyttes etter at det er endelig avklart at det har skjedd en grenseoverskridende atferd.

Krenkede –

Den person som opplever seg krenket, hevder seg utsatt for grenseoverskridende atferd eller overgrep.

Bisitter –

En person som er med en av partene i møter mv. Se eget skriv om bisitters rolle.

FERO –

Fagetisk råd i overgrepssaker. Se eget skriv om FEROS rolle i disse sakene

Eldsteråd –

Eldsterådet er menighetens styre. Det består av ordinerte eldste og pastor alle kalt av menighetsmøtet. Eldsterådet har ansvaret for håndteringen av denne type saker.

Setteeldsteråd –

Normalt oppnevnes det setteeldsteråd i denne typen saker. Dette er vanligvis et eldsteråd fra en annen menighet. Setteeldsterådet har ansvaret for behandlingen og avgjørelser som treffes i saken.

Presbyteriestyre –

Frikirkens litt over 80 menigheter er delt inn i fire tilsynsområder – presbyterier. Hvert presbyterium velger hvert tredje år et presbyteriestyre som har ansvaret for å føre tilsyn med presbyteriets menigheter og se til kirkesamfunnets ordninger blir fulgt.

Tilsynsmann –

Hvert presbyterium velger en formann og en nestformann. Disse to er presbyteriets tilsynsmenn og fører det praktiske tilsynet med menighetene i sitt tilsynsområde.